

Familia

Teodorescu Sion.

Pe malul apei.

Apare odată pe lună
sub conducerea unui comitet de redacție

Redactor: M. G. Samarineanu

Redacția: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Pentru recenzii autorii și casele de editură sunt rugați a trimite câte un exemplar pe adresa redacției. — Manuscrisele nepublicate se distrug.

Cuprinsul No. 3:

	1. <i>Propaganda culturală</i> de T. Neș.	
	2. <i>De demult</i> de Victor Eftimiu.	
	3. <i>Admiratorii naturii</i> de Cezar Petrescu.	
	4. <i>10 Mai în Pind</i> de M. G. Samarineanu.	
	5. <i>Castanii</i> de Volbură Poiană-Năsturaș.	
	6. <i>Două flagele</i> de George Bota.	
	7. <i>Mistrețul</i> de Ion Ciorănescu.	
	8. <i>Resemnare</i> de Ion Dragu.	
	9. <i>Universitatea din Oradea</i> de I. Pogan.	
	10. <i>Gheorghe Lazăr</i> de Z. Sandu.	
	11. <i>Ciripiri de primăvară</i> de George A. Petre.	
	12. <i>Cântece de toamnă</i> de Marin Dragnea	
	13. <i>Blestem</i> de D. Psatta.	
	14. <i>Amiază</i> de Ionel G. Samarineanu.	
	Cronici: <i>Cronica lit.</i> de M. San-Marino. <i>Cronica Teatrală</i> de Hârșoveanul. — <i>Note.</i> Trece-rea M. S. Reginei Maria la Ortodoxism de Nichifor Crainic. — Friedrich Karinthy de Tábéry Géza. — Jubileul Hilariei de M. S.	
	Revista Revistelor etc. <i>Clișee:</i> Reproduseri după Teodorescu Sion și sculptorul George Dumitriu.	

Abonamente:

Pe 1 an: 120 Lei; pe 6 luni: 75 lei — Pentru instituțiuni și autorități: 300 lei pe an. — În străinătate: 300 lei pe an. — Inserții și reclame la Administrația revistei: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Familia

Propaganda culturală

de T. Neș

Viața individului a fost o luptă necurmată de adaptare la mediul fizic și social. Adaptarea la mediul fizic — aproape invariabil în durata relativ scurtă a istoriei omenirii — s'a săvârșit în vremea generațiilor apuse. Funcțiunile biologice, cari echilibrau mediul fizic, s'au transmis, prin ereditate, generațiilor următoare, încât astăzi individul pare bine apărat în rețeaua forțelor naturale. În chipul acesta viața individului social este prin eminență o luptă, de adaptare la mediul social.

Viața unui popor este o veșnică pendulație între imperativul determinant al configurației forțelor naturale și năzuința nepotolită a spiritului spre stăpânirea nestânjenită asupra materiei. Colectivitatea, în războiul său cu materia și forța, se organizează, armonizând vibrațiile spirituale ale individului și polarizându-le în planul aceleiași acțiuni. Formele sociale sunt hotărâte de doi agenți: mediul fizic și spiritul. Curentele mari, istorice, izbucnesc din aceste două izvoare.

Viața individului este sinritmizarea lui cu societatea pentru a putea așterne, biruitor, peste formele sociale, lumina spiritului.

Sinritmizarea și polarizarea aspirațiilor individuale și colective se săvârșește prin cultură. Cunoștința, captarea și stăpânirea mediului fizic de către colectivitate se impune pentru a putea reacționa prin forme proprii, specifice. Cunoștința mediului social este trebuincioasă individului pentru a se putea accorda cu diapazonul fazei istorice, prin care trece societatea.

Cultura trebuie să fie avuție obștească, și nu concentrată și izolată în câteva capete. Coborâtă în straturile maselor, cultura va contribui la zămislirea acelor forme de viață socială cari sunt prelungirile personalității etnice a unui popor și nu o formă ina-

decvată. O națiune numai prin difuziunea culturii în sufletele tuturor va forma unitate organică cu instituțiile sale și va reacționa convergent prin toate organele sale, când unul din aceste ar fi impresionat de înrâuriri externe.

Cultura se propagă pe drumuri circulare. Cămăra ei, depozitată la personalitățile mari își trimite razele în toate direcțiunile, revărsându-se asupra maselor. Lumina difuză se strecoară în sufletul popoului îl răscolește, selecționează și atrage talentele native, cari râvnesc spre cultură ca aburii apelor spre Soare. — Valorile selecționate, lustruite în școli și în diferite instituții, la rândul lor, vor răsfrânge a-supra mulțimei cu rentele culturale.

Câtă vreme elementele culturale ale unui neam nu vor intra în acest circuit, poporul va rămâne într'o ignoranță impermeabilă. Ființele avare, egoiste, vrednice de osândă, cari absorb cultura fără s'o oglindească și răsfrângă asupra mulțimei, nu contribuiesc cu nimic la propășirea culturală a obștei. Aceste ființe, sub raportul cultural, sunt improductive, cum improductivă rămâne, sub raportul economic, îngrămădirea materiilor prime fără a fi transformate și puse în circulație.

În special dascălilor li se impune această misiune apostolică. Profesorii, prin profesia lor, sunt depozitarii tezaurului cultural, moștenitorii și chivernisitorii lui. În vremea furtunilor sociale, când trosnesc formele de viață ale colectivității, în sufletul lor se păstrează continuitatea filonului de aur al conștiinței și culturii naționale. Sufletul lor trebuie să și risipească lumina cu dărnicie și tot în el trebuie să sălășluească înțelepciunea cumișilor bătrâni.

Oștirea dascălească trebuie să înceapă o vie campanie culturală la sate. Trebuie să se coboare în mijlocul țăranimei și să le arate roadele cărții.

T. Neș

Poporul trebuie convins, că are nevoie de experiența străbunilor, închisă în filele istoriei, cum are nevoie individul de pășunile trecutului său. Prin activitate dâră, fără deslindere, profesorul va arăta masselor nevoia cunoștinței structurii sociale, căreia trebuie să se adapteze individul. Constituția țării, legile, întocmirile și instituțiile sociale sunt elemente indispensabile oricărei orientări în haosul vieții — Prin cunoștința născocirilor tehnice omul își întărește încrederea în sine și în posibilitatea progresului. Istoria tehnicii vrăjește în închipuirea generației de azi tabloul măreț al viitorului. În alegerea subiectelor firește nu se va uita nici de curățirea și îngrijirea vasului, în care se găsește lichidul scump, fosforescent, scânteitor al vieții — Sfaturile igienice vor trebui mereu învăstăte în programa conferințelor.

Centrul de greutate al propagandei culturale îl formează, fără îndoială, cunoștințele care privesc poporul nostru. Numai prin cunoștința trecutului, a limbei și artei noastre, prin cunoașterea solului și subsolului țării, a așezămintelor sociale și a legilor, vom putea desprinde din vibrațiile individuale tonalitatea aspirațiilor naționale, vom putea acorda individul cu societatea și vom da inteligenței — în opoziție cu mediul fizic — partea cuvenită întru crearea formelor de viață colectivă.

„Universitatea Liberă E. Gojdu“ a înțeles importanța propagandei culturale, ducând lumina învățaturii în satele presărate pe câmpie și în călunile pitite în culele munților, la umbra pădurilor.

T. Neș.

De demult

de Victor Eftimiu

Copilărie, — munții tăi în legendarul Pind
Și primăveri zăpezile topind
Intârzieri de-amurg în nopți de vară
Septembrie și-a viilor povară
Apoi zăpezi din nou, — și iată un
Moșneag și 'n urmă altul: Nicolae, Moș-Crăciun
Și sprijinit pe cei doi buni moșnegi
Pe drumul proorocilor pribegi
Mai iată cum demult, în satul meu
Venea din ceruri însuși Dumnezeu.

Victor Eftimiu.

O, Dumnezeul nalt cu barba lungă, albă, lină
Cu brâu albastru pe hlamida ce-o purta
Cu ochii mici și buni „nu mă uita“
În loc de Moș-Crăciun chiar el voia să vină.

Venea domol, se strecura pe lângă
Bătrânul zid de vremi și ape ros

În dreapta cu toiagul noduros.
Și-un trandafir în mâna stângă.

Venea pe drumul vechilor profeți
Ce coborau din Macedonia 'n Elada
Îl așteptau în drum naiade, fauni beți,
Acropole cu idolii și colonada.

Îl așteptau fântâni, oracole, satiri,
Dodona și grădinile de trandafiri
(El a cules o roză răsărită pe-o coloană.
El, coborâtul din icoană...)

Eu l-am văzut, eu te-am văzut, o Doamne sfinte
Cum ai cules o roză pe morminte:
Erau în drum ecouri vechi de nai...

Cununi și harpe veștejite adunai
În drumul tău, părinte, pân' la mine...
Erai moșneagul nou și bun, printre ruine
Erau păgâne amintiri subț mîile de stele
Și Dumnezeul meu era 'ntre ele...

Așa te-am cunoscut, o Doamne! Vechii zei
Trăiau în mine toți când ai venit în mine
Și-or cât ai vrea să fii tu singur, ochii mei
Răsfrâng, din suflet, luminoși și grei
Cu tine, mari cortegii de vestale, de profeți și de ruine...

Demult, demult în satul meu
Venea din ceruri însuși Dumnezeu
Purtând uș r făptura lui bătrână
Și surădea cu ochii de miosotis și stânenel
Și-avea un roșu trandafir în mână
Și lumina zăpezile cu el

O, satul meu, copilărie, munții mei
Am îngropat în voi atâția zei
Și acum, printre străini mi-am îngropat
Frumosul Dumnezeu neîntinat...

O, zile de demult, când de Crăciun
Venea la noi moșneagul cel mai bun!
O, zilelor, ce mi-ați adus ani mulți în șir,
Un Dumnezeu și-un trandafir!

Admiratorii Naturei¹⁾

de Cezar Petrescu

O poiană rotundă, împrejmuită de o horă de brazi. Sus cerul circular și adânc, jos otava mătăsoasă.

Nici un sunet nu străbate din codru, nici măcar vântul. Apele sunt departe; nu se mai aud. Nu se clinește o creangă. Ești la capătul lumii. Dincolo viața a încetat. Singurătatea te împrejmue misterioasă. Dacă ai pune urechea la pământ, ai auzi respirația vie și caldă a planetei.

Dar se apropie glasuri. Un râset care stășie vasta solitudine ca o bucată de ciț ruptă. Cineva cântă: Je cherche après Titine. (cu ce voce oribilă care profanează pădurea cu reminiscențe dela Majestic și Alhambra). Un domn apare respirând înecat și astmatic. E cu pălăria în mână și își șterge fruntea cu o batistă colorată; are subsuorile hainei de doc asudate. Infige bățul alb și lung, cu cui de fier, ca un drapel pe o poziție cucerită. În urmă a sosit și tribul. Cucoane cu gentulețe și locuri înalte. Pudra s'a transformat în pastă de sudoarea ascensiunii. Doi copii sburdă cu bucăți de crengi rupte. Apare și servitoarea cu coșurile.

— Ah! ce frumos e, Mitică!

— Și ce aier, Sofico!

— Cât am făcut până aci, nene Mitică!

Nenea Mitică consultă ceasul de aur, prionit cu un lanț gros, care ar putea ancora o navă:

— Treizeci și cinci de minute!

Un record, copii! Ștefăneștii se laudau că l'au urcat în trei sferturi de oră... Niște scrofuloși, Ștefăneștii.

Doamna, care se numește Sofica și e de proporții neașteptat de vaste pentru alintarea unui dimiutiv, își face vânt cu batista, respirând ca o locomotivă Pacific suc presiune. Apoi ridică rochia să nu se bojească și se așează numai pe fusta de dedesubt fără teamă că are s'o tragă umezeala planetei. Acum s'a lășit pe iarbă ca o plăcintă.

— Ce splendoare, Mitică!...

Și uitând imediat „splendoarea“, scoate din poșetă oglinda, puful și roșul, să repare ravagiile alpinismului.

Nenea Mitică a dispărut un moment să admire mai deaproape frumusețile naturei. Când se întoarce e puțin stropit pe ghete. În celălalt capăt al poenei, după o discretă cortină de brăduși, servitoarea deschee nasturii de la pantalonii conașului Georgică, alpinist debutant dela vârsta fragedă de trei ani, II părăsește un moment la ocupațiile sale inocente, ve-

nind să ceară o bucată de ziar. Căutarea ziarului necesită o operație îndelungă; doamna, care se numește Sofica, întreabă pe doamna care se numește Natalița, aceasta la rândul ei cere ziarul lui Nenea Mitică.

Junele Georgică, exasperat de îndelunga așteptare, apare ținându-și pantalonii în mână:

— Ilesno, ado zurnalul odată!...

— E o nostimadă, Georgică... Să-l mănânci, nu alta! — exclamă cucoana Sofica.

De acord, însă mai prudent ar fi după întrebuințarea ziarului. (Antropofagii n'au predilecție pentru muștar).

Aceste preliminarii încheiate, Ileana întinde un pled, peste pled un șervet și începe despachetarea coșurilor.

Nenea Mitică scoate briceagul, îi șterge limba cu șervetul și taie. Taie felii de pâine, felii de salam, taie ouăle răsoapte, taie tortul, taie fructe, e gata să taie tot, are pasiunea tăiatului. Refuză scobitori; mănâncă înfigând vârful briceagului în bucăți, căci de aceea doar are briceag!

Georgică îl privește cu admirație și invidie. I se lămurește pentru viitorul îndepărtat un ideal precis: când va fi mare ca Nenea Mitică are să aibă și el un briceag cu trei limbi, tirbușon și suvac! Ileana rățăcește prin pădure, să caute apă. Scrofuloșii de Ștefănești au spus că izvorul se află la câțiva pași. Mistificare nevinovată sau răutăcioasă — mister impenetrabil!

— dar Ileana nu mai vine. Ouăle răsoapte se opresc în gât, măslinile,

sardelile și salamul de Sibiu, cer cu disperare apă. Și juica, din care a tras un păhărel, oțărându-se, până și Junele Georgică, n'a făcut de cât să deschidă o sete epică.

— Am spus eu să luăm vin! mormăie nenea Mitică ochind cu vârful cușitului o măslină care alunecă și se încăpățânează să nu se lase mâncată.

— Pe căldura aceasta vin! Crezi tu că cine știe unde e izvorul? întreabă doamna Sofica. Astea-s numai treburi de ale Ilenei. S'o fi 'ntâlnit cu'n tip în pădure și stă la vorbă, se dă cu părerea convinsă că pădurea e populată cu satiri care n'au altă grijă de cât s'o aștepte pe Ileana, cea cu un ochiu spanchiu și un nas de cel mai curat roșu pentru semnălizare în gări.

Abia când au trecut de la pui la tort, s'a ivit și Ileana, ștergându-și obrazul cu măneca,

Cezar Petrescu.

¹⁾ Din volumul „Dintr'un cărniet de vară“ care va apare

Trănește cana în ciudă. A umblat jumătate de pădure. Recomandă cea mai mare cumpătare, în distribuția rațiilor, fiindcă a doua oară nu se mai duce, s'o taie cineva.

Doamna Sofia face semn de înțelegere din ochi către nenea Mitică: „O prefăcută! Ce-ți spuneam eu! Să știi că s'a întâlnit cu cineva și ca să n'o iei în primire, îi dă ea înainte“.

Dar reflecțiile se opresc aci, fiindcă e atât de greu să găsești astăzi o servitoare!

Georgică a mâncat toate ornamentele colorate ale tortului. Ceva din amestecul de culori a mai rămas pe buze, obraz și nas, ca pe-o paletă futuristă.

Intervine un episod dramatic. O viespe, ademenită de mirosul pudrei, dă târcoale insistente doamei Sofica, iar doamna Sofica se apără înverșunată, cu strigăte și cu gesturi denădăjduite, ca de atacul unei fiare formidabile.

— Ia-o Mitică, ia-o că țip?

Nenea Mitică n'o poate lua fiindcă o viespe nu se poate lua ca o piatră de jos: e acum aci, acum dincolo. Ii trage și nenea Mitică, cum poate, cu șervetelul, plesnind-o peste obraz pe doamna Sofica atât de zdravăn, încât au rămas vârgi roșii, ca pe urma loviturilor de cnut.

Insfârșit viespea a căzut învinsă. E o mică insectă mototolită, înaintea căreia doamna Sofica, uriașă cât un rinocer, ridică brațele grase cu alintări de pisică:

— Luați-o de aci, că mă tem! Mitică, vrei să se întâmple o nenorocire? Nu vezi că se prefăce că e moartă!...

O ridică pe o surcea, plin de curaj, Georgică, aruncându-o la câțiva pași mai departe, și călcând-o de câteva ori cu piciorul, sdravăn, ca și cum ar strivi capul unui balaur.

Doamna Sofica respiră greu și-și face vânt cu batista. A scăpat într'adevăr dintr'o primejdie teribilă.

Acum toți au sfârșit. Ileana roade oasele. Nenea Mitică a aprins un trabuc și s'a întins cu fața în sus, desbrăcat de haină.

Cucoanele au dispărut să vadă, mi se pare, unde e isvorul.

Când soarele s'a plecat spre asfințit, poiana a rămas iarăși lăcută și deșartă, împrejmuită de hora ei vecinică de brazi. Sus, cerul circular s'a auit. Pe o creangă, s'a oprit o pasăre cenușie. Iși netezește aripile cu ciocul. Suspina un tril.

Dar jos, pe iarba mălăsoasă, au rămas bucăți de ziar unse, cutia goală de sardele în care-au năvălit furnicile, coji de ouă, oase de pui, cicatrici albe, galbene și vinete pe pajiștea netedă, cu verdele de smaragd.

Mrea Agapia 1925.

10 Mai în Pind*)

de M. G. Samarineanu

Slăvită fii o Pronie cerească! . .
Tu care cârmuești cu 'nțelepciune
Intreaga noastră viață pământescă;
Trezești în om virtuțile străbune,
Ca, într'o zi, să poată să războve
Nedrepte-orânduiri și nedreptatea
Cari ne sugrumă 'n fașe libertatea.

Slăvită fii o, Pronie cerească! . . .
In ziua de-azi Tu ai croit o țară
Care 'ntre țări mereu o să 'nflorească
Cum înflorește teiu 'n primăvară;
Ai amuțit și patimi și ocară
Și-ai dat unui popor de-aceeași lege
Un singur nume și un singur Rege.

Apoi, tot azi, încoronași izbânda
Călind un buzdugan din vitejie
Care, aruncat, a sfărâmat osânda
Și-a strâns un neam unindu-l o vecie
Intr'un hotar — în Marea Românie.
De o iubim c'o dragoste fiească
Slăvită fii, Tu, Pronie cerească.

Slăvită fii în veci, Dumnezeire!
Tu care trează ții în noi credința;
Cu ea în suflet pururi și 'n privire
Nădăjduim și-aicea biruința.
Și nouă ne vei împlini dorința
Și-atunci va fi un 10 Mai mai mare
Căci va cuprinde și Balcanii 'n sărbătoare.

Grebena, 9 Maiu 1926.

Castanii

de Volbură Poiană-Năsturaș

Crezui că 'ntârziase lumina în castani
Uitându-se la jocul copiilor din parc.
Amurgu 'și întinsese universalul arc —
In ceruri două stele luciau ca niște bani
De aur. De opt zile nu mai văzusem ramii:
Fusesem în Moldova mânat de dorul mamii.

Mă 'ntorc acum acasă îmbătrânit de drum...

De unde e lumina mai albă ca zăpada
Și tot parfumul care îneacă toată strada?
Cresc tot mai multe valuri de neașteptat parfum.

Crezui că 'ntârziase lumina maieștoasă....

Castanii în opt zile, cât am lipsit de-acasă
Ca niște policandre au înflorit în toi
Zvârlind lumina 'n lună cu lacrimi dela noi.

*) Declamață de elevul Sdrula Carol din cl. III-a la serbarea de 10 Mai a Gimnaziului român din Grebena în anul 1925.

Două flagele

Războiul și Socialismul.

De George Bota.

Un bărbat de stat al Mării Britanii spunea mai deunăzi în parlamentul englez că două primejdii amenință omenirea : războiul și socialismul. Pentru cei neobicinuiți cu fenomenele sociale afirmația de mai sus s'ar părea o absurditate, căci în cea mai simplă formă de argumentare s'ar părea că războiul nu are mai mare dușman pe lume decât socialismul. În ordinea socială însă lucrurile nu se prezintă atât de simplu cum vrem să ni-le prezentăm ; în orice ordine de fenomene poți face abstracție de împrejurările în care se produc ele, dar în ordinea socială cu cât abstragi mai mult cu atât poți greși mai mult. Căci în societate, cel mai mic gest al unui grup de indivizi, ba chiar a unui singur individ, se resfrânge asupra societății acuma sau mai târziu, aici sau acolo unde nici nu te aștepți. Să luăm un exemplu cât se poate de ușor de priceput ca să dovedim cele de mai sus. Din cauza grevei — să zicem — gazetarilor din Oradea un copil nu s'a dus la școală. Este ciudată legătura între greva gazetarilor și un copilăș de clasele primare și totuși ea ar putea exista : Greva a adus dispariția gazetelor pe piață din vânzarea căroră trăiesc atâția săraci ; o vânzătoare de gazete, nemai vânzând de zece zile gazete nu are cu ce cumpăra ghețe micuțului său copil, care desigur nu merge la școală. Am putea da numeroase exemple ca să dovedim enorm de marea complexitate a legăturilor aparente sau ascunse dintre elementele și fenomenele sociale.

Astfel că a judeca raportul dintre socialism și războiu, presupunându-le pe acestea ca două serii de fenomene sociale deslăpitate de complexul social, ar fi o greșeală de cercetare a adevărului. Lucru care a făcut și pe bărbatul de Stat englez să nu considere războiul ca opus al socialismului și nici socialismul ca drum către pace.

Războiul este un flagel care bântue omenirea dela începutul ei și care face parte dintr'o lege mai mare a firii : lupta pentru existență. Este ceva fatal ca viața să nu poată exista decât prin moarte. Pentru a trăi unii, trebuie să piară alții. Am putea chiar formula aceasta prin cuvintele că : moartea se nutrește din viață și viața din moarte. Tot ceace rămâne să facem este ca să îndulcim trecerea dela una la alta ;

să ne omorîm cât se poate mai delicat, mai pe ne-simțite ; nu ca până acum cu mijloacele barbare ale războiului. S'ar părea că omenirea chiar își îndreaptă pașii în această direcție. Sunt atâtea societăți, curți, tribunale, conferințe internaționale, cele mai multe cu bune intenții, care se străduiesc să ne aducă pacea și să șteargă războiul. Nu știm însă dacă el va putea fi estirpat pentru totdeauna din inimile oamenilor, cari, mai la urma urmei, sunt siliți și ei să se supune fatalei legi pomenite mai sus. Admițând chiar că străduința pacifiștilor va da roade ; că tunuri, puști, săbii, arsenale, totul va fi distrus de pe fața pământului. Ne întrebăm oare se va putea distruge pentru totdeauna ambiția, invidia, lăcomia, dușmănia răutătea și tot noionul acestor imbolduri ale egoismului omenesc. Căci dacă ele nu vor fi distruse, războiul va dura mai departe, fie că se vor nascoci noi arsenele de arme, fie că sub scutul hipocrit al inteligenții ne vom război între noi cu arme nevăzute. Războiul cu alte cuvinte este un flagel care nu poate fi combătut numai pe cale de diplomație abstractă, el are rădăcini organice, sociale și sufletești adânci, cari poate sunt mai hotărîtoare decât calculele statistice abstracte. Războiul este în vinele animalului, în vinele societății ; ceace variază este numai forma, când sălbatică și turbată când delicată și diplomată. Victime sunt la fiecare pas lovite de arme văzute și nevăzute în ciuda pacifismului. Este totuși ceva îmbucurător : străduința nobilă a ome-

George Bota.

nirii de a se elibera de această lege firească a războiului. Deocamdată însă ne mulțumim cu străduința și spunem că și atâta este mult : *omul vrea să fie tot mai bun*. Ceace însă îl oprește să-și ajungă idealul este în mare parte disproporția dintre inimă și minte : este atâta progres intelectual și atât de puțin drum în inobilarea sentimentelor omenești. Când în alte pagini am scris că este o mare criză de suflet, am înțeles nu criză de inteligență ci criză de sentiment. Progresul prea mare al minții față de lipsa tot mai mare de iubire și de sentimente alese este o primejdie crescândă. Căci animalul-om va ști cu atât mai bine să-și ascundă, să-și camufleze răutatea cu cât va fi mai inteligent. Ca profesor de pedagogie am văzut totdeauna în școală drumul cel mai sănătos de

înlăturare a războiului. Ceace nu pot face diplomații, ar putea face profesorii; o școală care să știe contrabalansa cultura minții cu a inimei; o școală care să ne producă mai multă nobleță de simțire, alături de lumina prea orbitoare. Căci fără o dezarmare psihică nu ne putem aștepta la dezarmarea diplomaților. Ar fi cel mult să înăbușim focul, care să se înțească însă mai mult sub cenușe.

Socialismul, celălalt flagel social, nu este decât o altă cale de învrăjpire a omenirii. Idee pornită din capete sincer idealiste, din inimi sincer iubitoare, în vâltoarea avânturilor celor mari, ea a clădit o lume sau lumi imposibile de realizat, utopii și chimere cari au dat numai de lucru omenirii. Socialismul are azi atâtea derivate, unele mai de stânga decât altele, dar toate nu fac decât să zăpăcească mințile celor slabi și să nască motive de învrăjpire în omenire. Lumea crede în simboluri și se lasă fascinată de misticismul unor formule de cele mai multeori neînțelese nici chiar de autorii lor. Succesul socialismului nu trebuie căutat în valoarea sa dogmatică, ci în puterea mistică a formulei. Mulțimea chiar când e ceva mai luminată nu ascultă de rațiune, ci se lasă purtată de valul inconștient al turmei. Este o prăpastie crescândă între acei cu mintea sănătoasă și între spiritul mulțimei, mai ales decând asupra acestei mulțimi slăpânește formula. Democrația de azi nu înseamnă, dupăcum am spus și altădată, conducerea poporului prin el însuși, ci exploatarea spiritului de turmă de către șarlatanii formulei și ai frazei. Incât dacă cei limpede văzători, cei sincer iubitori ai ridicării omenirii, îndrăznesc să se sprijine pe masse, trebuie sau să fugă din calea turmei îmbătate de absurditățile mistice ale formulei, sau să se absoarbă în turmă. Iată cum se explică pentruce mulți bărbați de seamă își compromit principiile și se pierd în absurditățile demagogiei; iată în același timp și secretul succesului șarlanilor, semidoctilor și incapabililor asupra mulțimei.

Socialismul cu derivatele sale este mîncător de individualități creatoare, de merit și de valoare, căci e haina lăbărțată a unei egalități rău înțelese. Cei cari se dau drept partizanii muncii, sunt tocmai dușmanii muncii, căci socialismul ridică pe spinarea sa toată nulitatea, toată incapacitatea și toată trândăvia socială. Socialismul este distrugător de ordine și autoritate, doi factori fundamentali ai societății umane.

Idolatria formulei și a cuvântului poartă lumea pe căi mincinoase și dușmănoase, ducând-o spre aceeași prăpastie care războiul. Din această idolatrie rezultă atâtea doctrine ale urei, la spatele cărora se ridică sfășierea universală.

Iată altă față a sufletului omenesc: specularea criminală a mulțimei de către șarlatanii sociali, adevărați semănători de ură. Este o hipocrită față a răz-

boiului surd și nevăzut, care poate aduce mai mult necaz omenirii decât însăși războiul de foc.

Două flagele sociale de cari nu ne poate scăpa nimeni căci unul urmează după altul. Poate numai o lumină contrabalansată de căldura sentimentelor nobile ne-ar putea salva. Deocamdată toți suntem însă prea ocupați să ne găsim un locșor, o situație, o poziție în lume. Iată de ce nu putem scăpa.

Mistrețul

de Ioan Ciorănescu

Comment on doit quitter la vie et tous ses maux
C'est vous qui le savez, sublimes animaux!

(Alfred de Vigny — *La mort du loup*).

Sub cerul înorat de așteptare
Hăitașii merg cu pasul măsurat.
Ogarii-și fac prin cetină cărare
Și 'nfig în vânt săgeata de lătrat.

Le svârle zarea raze de mătase
Prin pomi, când iese soarele din nori,
Și-o pace grea începe să se lase
În aprigii ogari și'n vânători.

Căci ei zăresc în fața lor departe
Un ghem care se mișcă și-i rotund
Și 'n vântul mort și printre frunze moarte
Ecouri slabe-abia de mai răspund.

Acum ei sunt aproape, mai aproape,
Și-avântul lor o clipă îndrăsneț
Se sfărâmă în tremurul de pleoape
Când au sub ochi, în față pe mistreț

Ei, oamenii cu gloanțe și cu flinte
Când dârz oprîți, spre cruntul animal
Își îndreptară brațele 'nainte
Au fremurat și chipul le-a fost pal.

Acum în zare soarele e 'n sânge,
Acum e sânge și pe iarbă jos,
Pe iarba unde-o rană-adâncă plânge
Din trupul negru ca de abanos.

A plâns zefirul fără de prihană,
Pe trupu'ndoliat flori triste au plâns
Și-a plâns șuvoi și sângele din rană
Și soarele ce'n zare 'nceț s'a stâns.

Nu este nevoie de inteligență pentru a te înșela pe tine însuși. — E însă nevoie de multă pentru a înșela pe alți.

Resemnare¹⁾

de Ion Dragu

... Mi-era de mult timp prietenă; nu una din acele prietene pe cari le prefer ci a căror poveste adâncă îmi place s'o istorisesc. Am cunoscut-o tânără, plină de o sete fricoasă și pasionată de viață. Clipa de față, ori cât ar fi ea de violentă nu-i mulțumea niciodată lăcomia. Veșnic în afara prezentului, se repezea înspre viitor cu o sforțare nerăbdătoare. Vorbirea ei nu era de cât un plan perpetuu.

De atunci, și-a trăit o bună parte din viață... Acum câteva zile o priveam fără să mă observe. Gânditoare, nemișcată, cu fruntea rezimată de geam, privea peisagiul sclipitor pe care îl făcea marmura terasei și apa lacului. Umerii i se îndoiu pușin în atitudinea aceia în care se îmbrățișează resemnarea cu oboseala. Sta așa de mult timp nemișcată și tăcută până când, epropindu-mă de ea, îi atinsei brațul și-i zisei:

— „La ce te gândești? Ce plan nou îți mai faci?“

Se întoarse și, cu un glas ușor de tot, răspunse:

— „Aștept vremea mesei“; apoi adăogă și mai în tef încă: „Nu mai fac planuri“.

Odinioară ochii femeii aceștia erau de o violență ciudată; aveau avântul grăbit al gândurilor ei ambițioase: ai fi zis că-i precedau de departe fața.

Ascultând răspunsul dat întrebării mele, observai deodată că privirea-i amorțise. Ochii prietenei mele nu o mai precedau, dimpotrivă, — păreau că rămân în urma ei. Invățată, lovită, rănită, renunțase la planuri; se mărginea să aștepte clipa mesei și poate și clipa aceia fără termen de care era sigură și care o făcea să mai aibă răbdare. În dimineața aceia, am înțeles pentru întâia oară, că prietena mea îmbătrânise.

Voi să-i respect gândurile, dar, ca și cum ar fi ghicit ce se petrecea în sufletul meu, îmi luă mâna, surâzând dureros, și mi făcu semn să mă așez lângă ea. Apoi, cu ochii pierduți în jocul câtorva norași cari treceau prin fața pătratului albastru din fondul odăii, cu glasul voalat, depărtat, ca și cum ar fi vorbit în ea agonia resemnării, începu:

— „Tu ești încă tânăr și nu te-ai retras din mijlocul luptelor și al speranțelor. Poate că ești chiar una din firle acelea fericite cari păstrează până la sfârșit puterea plăcerii. Dar ori cât te-ai crede stăpânul unei părți din soarta ta, nu poți tăgădui că e o nebunie aceia de a căuta mijloacele prin care să desprinzi stele de pe cer. Uite, pentru că am trăit din chimere prea frumoase și prea ambițioase, de aceea am ajuns ce sunt acum. Nemulțumită de a-mi pregăti o soartă posibilă, am călcat hotarul ținutului in-

terzis. Am făcut planuri de fericire: sărman suflet! și planuri de devotament... suflet nebun!

„O! nu trebuie să faci nici odată planuri de fericire! Nu trebuie să pregătim nimic inimei noastre, nici locuri de odihnă, nici unghere de bucurie! Să n'adunăm noi înșine materialul cu care ne vom clădi deziluzia. Să nu stabilim forma fericirii noastre sentimentale, nici să pregătim serbarea la care nu va veni nimeni! Să lăsăm să lucreze întâmplarea!“

„Și apoi, vezi tu, eu am făcut tocmai ceiace trebuia să evit: planuri pentru binele altora. Nu poți decât să deplângi un suflet nebun ca al meu, care a voit să-și răspândească puterea și focul deasupra altor vieți, să susțină slăbiciuni, să ridice conștiințe, să mângâie, să ajute. Am plănuit — vai, și cum am plănuit!... — să fac bucurie din durere, să schimb, prin iubire și prin îngrijiri, viețile sfâșiate în vieți mai dulci și să clădesc din fum minuni prăbușinde.

„Fiecare din planurile astea, mi s'au sfârșit în rău. Cei pe cari am voit să-i înalț au căzut și mai jos, și în căderea lor mi-au smuls fâșii din substanța mea; cei pe cari am voit să-i mângâi m'au desnădăjduit: și toți m'au învinuit pe mine!... Aveau dreptate: Nu poți să crezi din nou soarta celorlalți, nici măcar pe a ta. Și dacă ai vrea să încerci asta nu-ți mai trebuie planuri, ci visuri... visuri zădarnice, visuri triste...“

Tăcu, încându-și cel din urmă cuvânt într'un suspin. Am voit să fac un gest de încurajare, dar intonația dureroasă a frazei din urmă îmi scormonea mintea ca unui vinovat care îi e teamă să nu fie acuzat atunci când se crede în siguranță: „visuri zădarnice, visuri triste“.

Și în clipa aceea am înțeles pentru a doua oară că, fiindcă și-a clădit prea multe de visurile astea zădarnice, bătrâna mea prietenă, nemișcată și tăcută în fața peisajului de marmură și apă, nu mai face planuri, nici măcar ușuratece. Și tot de aceia, cu ochii amorții și inima învinsă, se mărginește să aștepte vremea mesei — cu răbdare, căci nu-i mai e foame.

De clacă

Pălmuit, Isac, întrebă:

— Te rog să-mi spui dacă e în glumă ori serios.

— Serios, sigur serios, îi răspunde Ion, și-i aplică încă două perechi de palme.

— Foarte bine.. altfel m'ași fi supărat și ți-ași fi spus că nu-mi plac asemenea glume.

¹⁾ Dintr'un volum de „Schife pentru adolescenți“ care va apare.

Universitatea din Oradea.

de I. Pogan

Academia de drept din orașul nostru, născută dintr'un gest de recunoștință al împărătesei Maria Teresia n'a putut avea mult timp pretențiunea de a umplea un gol simțit în educația culturală într'o regiune a Ungariei, lipsită de orice școală superioară.

Inființarea acestei școli superioare, are un substrat cu caracter sentimental. Era opera politice abile a împărătesei, care, prin creierea instituțiilor foarte des fără nici-o importanță, a știut să-și asigure iubirea poporului maghiar pentru sine.

Politica viguroasă de centralizare, idealul unui mare stat cu limba germană, nerespectarea totală a politice sentimentale dictată de fiul său Iosif II. a transformat această școală de filozofie într'o adevărată școală de meserie.

Nuteoriile științifice primau aci, nu lumina adevărului se revarsă din ședințele ținite; ci necesitatea imperioasă de a forma în timpul cel mai scurt posibil, un corp de funcționari publici devotați ideilor propagate de împărat.

Limba de propunere e cea germană. Profesorii sunt recrutați dintre acei care știu bine nemțește. Ei dictează lecțiile, care, cer examen din cuvânt în cuvânt. Dura rata cursurilor a fost de doi ani.

Când lipsa de funcționari publici n'a mai fost așa de simțită, se ridică și nivelul cultural al cursurilor. Se introduc manuale. E adevărat că profesorul n'are voie nici să aleagă nici să se abată de ele, în schimb însă studentul nu-și mai pierde timpul cu copieri de notițe.

I. Pogan.

Umbra acestei metode de învățământ — sub o formă mai modernă — s'a păstrat chiar până în zilele noastre. Ea se manifestează în repetarea continuă a profesorului, „notați ce spun, căci aceste nu le găsiți nicăieri și eu la examen pretind exact așa cum le-am spus și nu . . .” etc. Moartea împăratului Iosif II. a însemnat în același timp prăbușirea edificiului politic conceput de el, pentru germanizarea popoarelor din monarhia habsburgică.

Reacțiunea n'a întârziat. Se introduce studiul obligator al istoriei și limbei maghiare, iar limba de propunere va fi din nou limba latină. Durata cursurilor se mărește la trei ani.

Spiritul de spionaj, care a înflorit în timpul domniei lui Iosif II. continuă a exista căci directorul Academiei este obligat a face „inspecții pe neaștep-

tate”. Prestigiul exagerat al manualelor scade; profesorul e mai liber în explicațiile lui.

Revoluția din 1848 întronează pentru moment limba maghiară la Academia din Oradea, dar anii următori își pun pecetea unei politici noi, inaugurată de Francisc Iosif I. Pe când mai nainte nu se studia dreptul Austriac de cât numai în legătură cu dreptul maghiar, acum e obligator studiul dreptului penal Austriac și a procedurii penale austriacă.

Cu toate că nivelul cultural, al Academiei se ridică din ce în ce, ea nu devine echivalentă cu facultățile de drept de pe lângă Universități.

Această înegalitate probează nu numai durata mai lungă a studiilor la Universități fixată la 4 ani ci și un ordin dat de Ministreul Instrucțiunii publice care hotărăște că „din cursurile universitare de 4 ani stabilite pentru „Universități se pot absolvi numai 2 la Academie, celelalte 2 la Universități”.

În anul 1855 se fixează un nou regulament care împărțește anul în două semestre, și cursurile se țin cu 4 ore pe zi.

Organizația de până mai eri o primește în anul 1861.

Cu anul 1919 se deschide o nouă perioadă în istoria Academiei. Înălțurarea piedicilor care au întârziat dezvoltarea politică firească a neamului românesc au transformat-o într'un far de cultură românească. La razela culturale ale acestui focar de înalte cunoștințe își întăresc aptitudinile lor sufletești, fiii românilor într'un număr așa de

mare că întrece n-rul total al absolvenților români dela această Academie din 1867 până la unirea țărilor Românilor într'un un singur stat.

Dacă este cert că existența acestei instituții culturale a fost de mare folos în 1919, în special pentru noi Români, nu mai puțin este adevărat că politica culturală sănătoasă a guvernelor noastre de atunci au mărit importanța și ca factor de știință pură.

Dacă statul român în primii ani a încercat să suplinească pentru moment lipsa de profesori bine specializați, folosindu-se de serviciile celor mai buni magistrați pentru cursuri, astăzi fiecare catedră e ocupată de câte un profesor de specialitate.

Profesorii noi: Mototulescu, Cădere, Petrescu, Strat și Cotruș, sunt toți absolvenții universităților

celor mai vestite din Franța și Germania iar cei vechi în frunte cu decanul Lazar Iacob, Hovanyi și Sigmondi sunt persoane ale căror cursuri calde și clare au atras mulțimea studenților să frecventeze regulat aceste cursuri.

Până acum catedra dela Academia de drept din Oradea, pentru profesorii cari nu aveau aspirațiuni să ajungă la o catedră universitară a fost mai mult un pedestal.

Azi selecționarea profesorilor se face în mod serios, după lucrările și activitatea științifică a doriților de a ocupa o catedră.

Aceasta îndreptățește pe deplin acțiunea hotărâtă a profesorului Mototulescu și a decanului Iacob Lazar de a câștiga egalizarea totală în drepturi a absolvenților Academiei cu absolvenții Universităților.

Intr'adevăr dacă în trecut deosebirea făcută s'a putut explica, prin lipsa unui corp profesoral bine selecționat, astăzi acest argument cade dela sine.

Eu cred însă că nu i de ajuns numai atât. Poziția geografică a Orăzii, existența Academii de drept și teologie, planul de a muta Academia comercială din Cluj la Oradea, politica culturală a unui stat național care încă nu s'a consolidat, care nu și-a putut dovedi încă superioritatea sufletească, prețind imperios ridicarea unei cetăți de cultură, mult mai puternică decât Academia, prin isvoarele multiple de cunoștințe ce dau o universitate completă.

Edeficiul școlii de subofitieri ar fi un local corespunzător pentru universitate.

Sarcinile inevitabile ale statului la creiarea unui nou izvor de cultură națională ar fi respătite în timp foarte scurt.

Sculptorii noștri

George Dumitriu.

Ingândurată.

Gheorghe Lazăr

de Z. Sandu.

Era în dimineața unei Dumineci din Decembrie 1812. În ajun coborîse din munții „hotarnici” o ceață deasă de culoarea laptelui, pentru a se odihni peste noapte în tihnă în ulițele strâmte și încălcite ale Siblului. Și nu se trezise deși clopotul din turnul orașului sunase de mult ora răsăritului.

Prin negura mai deasă decât întunerecul, roiau din hudifele de margine de oraș înspre cetate bărbați cu haina înflorită a cămeșii și femei cu broboada de sărbătoare pe cap. Printre ei se pierdeau mogâldețe de copii, ținându-se unul de cămașa leșită de sub cojocel a tatălui, alții de rochia de postav a mamei. Erau bleful robi, români „mătereni” cari își grăbeau pasul prin ceața umedă și rece spre biserica grecească, ascunsă în fundul unei curți dosite din cetate. Zoriau cu toții, spre bisericuța fără turn, clădită de evlavioși români macedoneni, în care, după cum li se vestise, va tâlcul cuvântul mântuirii, dascălul mult învățat dela școala popească, feciorul „avrigeanului Lăzăroale”.

Naia și tinda bisericii gemea de oameni dornici să asculte vestea de mângâiere. Cântarea din strană a candidaților de popă trecea peste capetele lor plecate în valuri domoale, asemenea fumului ce se ridica din cădelniță și din arsura lumânărilor multe.

Deodată un murmur înfrigorat freamătă mulțimea. De pe buzele arse de lipsuri se desprinde cuvântul de bucurie înspăimântată: „Vine dascălul” și plină de curiozitate se frânge în două pentru a face cărare largă celui ce răsărise în pragul bisericii.

Era un bărbat în vârsta cea mai frumoasă. Pe față l-se lupta tinerețea naivă cu bărbăția serioasă. Fruntea largă, umbrită de șuvițe bogate ocrotia sub streșina ei, doi ochi mari, arși de focul dorințelor și nădejților de înviere. Trupul supt de neodihnă și suferințe ascunse era învăluit în o halnă ponosită și semăna mai mult a rassă de călugăr. Stând o cliptă în pragul bisericii se închină făcându-și cruce și apoi cu privirile prinse în piatra podelli, trece pripit prin mulțimea îngenunchiată de evlavie și admirație.

* * *

Gândurile mulțimii nu mai întovărășia demult rugăciunile dela altar și nici buzele răspunsurile din strana dieilor. Toți erau într'o așteptare înfrigorată. Sufletul le colinda împărăția dorurilor.

Služba se apropie de „priceasnă”. În cliptă aceasta, Gheorghe Lazăr, care pierise din ochli mulțimii după iconostasul într'auit, răsări pe pedestalul înalt din inima bisericii, cu fața strălucind ca a unui arhanghel și grăi mulțimii: „...Da frații mei de trudă! Vă întreb acum unde vă este frumusețea cea dintâi a chipului vostru? Unde vă este credința gândului moștenit din strămoși? Să v'o spun eu! În voi, în sufle-

tele voastre de nepoți ulțași ai marilor cezari, cari au stăpânit semințiile și țările lor. Doar sânge din sângele slăviților împărași ai Râmului sunteți și ei altă soartă ne au croit: să stăpânim și să povățuim neamurile, iar nu să robim ca niște slugi ticăloase. Căci adevăr grăesc vouă dacă ar pogori vreun străbun de-al nostru să ne caute pe plaiurile de moșie, nu ne-ar mai găsi, fiindcă în palate strălucitoare din orașele mari ne-ar căuta și nu în bordeele noastre de robi fără lumină.

De aceea, poruncă nouă, prinsă din văzduhul apusului însângerat, am venit să vă vestesc. Dar Domnul mi-a grăit asemenea lui Ilie și mi-a zis: Mergi între frații tăi și-i învață să cunoască și să cinstească slova și sufletele lor se vor înfrumuseța ca în ziua zămislirii lor, iar din gura lor va curge cuvântul mai dulce decât mierea din fagure.

Da, cu sprijinul slovei și credincioși obiceiurilor moștenite din tată în fiu, datori suntem să ne luminăm ființa noastră de neam român. Să ne curățim haina sufletului, urâțită prin amestecul cu alte seminții și să-l îmbrăcăm în haina albă a limbii curate ce am moștenit dela părinții noștri din Râm. Numai atunci vom ajunge iarăși seminția stăpânitoare, cum dintr'un început ne-a fost chemarea.

Adevăr, adevăr grăesc vouă, că, pentru a purcede pe drumul de lumină ne paște porunca de a nu socoti prea mult cele ale trupului, căci dacă dorim cu foc înfrumusețarea și îndulcirea duhului, datori suntem să amărâm trupul!

Iar când porunca aceasta va fi împlinită fle chiar și cu cele mai sângeroase jertfe, zorii învierii neamului român se vor însemna asupra noastră, iar Domnul va vesti tuturor semințiilor din lume: „Iată, aceștia sunt cei ce vin din străntoarea cea mare, cari și-au spălat vestmântul sufletului în lacrimi și sânge și și l-au sbit în căldura credinței. De aceea în fruntea neamurilor, îl volu pune în fața tronului. El nu vor mai fi flămânzi și nici nu vor mai însetoși, căci Duhul cel bun ce s'a sălășluit în mijlocul lor îl va paște și-i va povățui la isvorul cu apă vie și le va șterge Dumnezeu toată lacrima din ochii lor“.

Astfel își începu „Gheorghe Lazăr“ chemarea de apostol în blsericuța fără turn din curtea dosită a cetății Sibiului.

Popescu se plimba cu fiul său afară la câmp. Cu această ocazie făcea școală peripatetică, dând copilului sfaturi și, mai ales, căulând să-l facă să admire puterea și marea înțelepciune a Providenței.

Când explica mai cu foc o pasăre, care trecea în sbor, îi lăsă ceva neplăcut pe pălărie.

— Tată, tată, o păsărică și-a murdărit pălăria!

— Nu-i nimica, fătul meu. Să mulțumim Atotputernicului că nu ă dat aripi vacilor.

Ciripire de primăvară

de George A. Petre

O zi senină și caldă de Aprilie revarsă ape de bucurie peste natură. Soarele cerne raze moi, cari mângăie fruntea oamenilor întocmai ca niște degete blânde și iubitoare. Fluturii au început să dea târcoale în jurul florilor, iar albinele aleargă neobosite, se opresc pe neașteptate și-și vâră capetele în potirele încărcate cu nectar. O mierlă flueră haiducește ascunsă în vârful unui plop, un cuc pe undeva își strigă mereu numele și tot așa toate pasările au prins glas nou și întonează melodii pline de viață

Prin curte, doi miei, albi ca un gând de copil, se fugăresc, executând figuri acrobatică. Un cârd de pui golași de găină, se sperie, țipă ascuțit și fug de-a valma ca să se plângă cloștei, care îi liniștește cu cloncănitul ei grav și-i apără cu aripele.

Domnu Costache — părintele satului, cum îi ziceau unii — închise un jurnal pe care îl citea a nu știu câtea oară, își luă ochelarii cu grijă de pe nas, îi vârî încet în tocul lor negru și se apropie de fereastra deschisă. De afară venea o boare călduță și parfumată. Bătrânul deschise gura, închise ochii de plăcere, trase cu putere aerul până 'n fundul plămânilor și după câteva secunde îl suflă cu forță afară ca o mașină cu vaporii. După ce-și trecu de vre-o câteva ori mâna stângă pe după ceafă, urmărind săriturile celor doi miei, trase din buzunarul jiletcei un ceasornic cât palma, atârnat de un lanț gros și înegrit, aruncă o privire mai mult din obișnuință peste cifrele negre de pe cadran și îl vârî la loc. Își scoase apoi tabacherea din buzunarul drept al hainei, o trânti în palma stângă, îi cuprinse partea de deasupra cu mâna dreaptă și-i săltă capacul cu degetul cel mare dela dreapta. Așeză tabacherea deschisă pe pervazul ferestrei, scoase cartela și suflă în ea ca nu cumva să fie foițele lipi e și să rupă două în loc de una, îndoii foia în formă de albie luă cu măsură tutun galben din tabacherea de lemn, având grijă să nu se risipească vre un firisor, îl așeză pe foia și începu să-și răsucească taticos țigareta obișnuită.

Domnu Costache Dumbrăveanu era învățător pensionar. Vreme de patruzeci și cinci de ani dăscălise cu răbdare și înțelepciune satul acesta. Sub ochii lui crescuseră toți gospodarii satului. Parcă îi vede și acum pe toți, rând pe rând, la locul lor în bănci și își aduce aminte ce temperament avea fiecare și cu ce ocazie mâncaseră urechială. Unii dintre ei sunt oameni cu păr alb și cu nepoți. Toți au învățat lucruri bune dela dascălul Costache și toți îl respectă și-l ascultă ca pe un prefect ori ministru. Intr'adevăr, bătrânul avea foarte multă autoritate asupra satului și vorba lui era vorbă. De-altfel întotdeauna spusa lui era plină de adevăr și de înțelepciune.

Cântece de toamnă

de Marin Dragnea

Frunzele

Ingălbenite curg frunzele încet de pe ramuri
Cu foșnet metalic
Și toamna îmi fâlfăie 'n geamuri —

Cocorii

Departa pe cerul întins
Inegresc în zare cocorii
Invârt o horă în zborul lor lin
Și-apoi pornesc mai departe ca norii —

Carpații

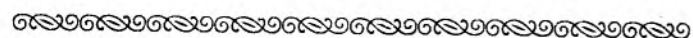
Incremeniți Carpații din fund străjuiesc
Priveliștea plină de taină
Schimbarea naturii cu ochii privesc
Cu ochi de granit
Cum câmpu 'nvesmântă palida haină
A toamnei.

Cobor și turmele

E toamnă... toamnă firavă
Și curge ca valul din slavă
Cu palide-apusuri
Și nopți cu brumă
Talanga pe drumuri răsună
Și 'n sullet învie
Dorința de crâng înverzit

E toamnă

E toamnă... toamnă firavă
Și curge ca valul din slavă —

După patruzeci și cinci de ani îl scosese ră la pensie, deși se opusese din ruptul capului, fiindcă el se simțea om în toată puterea și destul de „apt pentru serviciul de profes“, ba încă „mai abilitat“ ca cei tineri. Dar cu toate acestea Domnu Dumbrăveanu era pensionar de-un an și la orice vorbă nu uita să-și arate nemulțumirea că fuseseră ignorate forțele sale de muncă. În schimb avea singura mulțumire că isbutise să așeze în locul lui, pe scaunul de diriginte, pe unul din feciorii săi. Căci avea patru băieți, unul avocat, altul doctor, altul profesor la liceu, al patrulea dirigintele școlii și încă două fete măritate după doi preoți din satele vecine.

Acum, în fiecare dimineață, Domnu Costache, se scula la ora obișnuită, ca și când trebuia să meargă la școală, dar în loc să bată drumul vechi, colinda toate ulițele satului și mai dădea câte-o raită și prin luncă ori pe la pogoane. Dacă se întâlnea cu cineva, intra numai decăt în vorbă, și dacă descoperea ceva neplăcut la om, începea să-l dojenească și să-i dea

povește și-avea un talent! Numai în parabole te ținea și 'n proverbe.

După ce-și răsuci îndelung țigaretă, o udă cu limba, o lipi bine, rupse firele dela capătul mai subțire, o prinse între buze, trase un chibrit care nu luă foc, mai trase unul și după ce o aprinse, începu să pufăie și să verse fum pe nas și pe gură.

În timp ce Domnu Costache trăgea cu poftă din țigaretă făcută de el cu tutun tocat cu mâna proprie, cu ochii aruncați în curte, dar cu gândurile pierdute în trecut, se deschide ușa și intră Coana Paraschiva o femeie între cincizeci și șaiszeci de ani, însă căreia grație ochilor săi vioi și blânzi și obrazului său subțire, nu-i dădea mai mult de patruzeci. Dar o trăda părul alb colilie.

Coana Paraschiva își terminase toate treburile de după prânz și venea să-și mai vadă unchiașul.

— Ce faci moșule? Visezi la fereastră? — zise ea zâmbind, apropiindu-se de el cu pași ușori și cu atitudine ca de femeie tânără și îndrăgostită.

— Chiar ai și nimerit-o! Astăzi mă simt tot așa de tânăr ca acum 40 de ani, când te am cunoscut pe tine. Așa că, mai slăbește-mă cu „moșule“ — îi răspunse Domnu Costache, făcând pe ofensatul.

— Zău că ai haz! Ți-se și potrivește! Uită-te în oglindă să vezi cât de bine te prinde!

Și Coana Paraschiva dete drumul unui râs răsunător ca de fată mare. După ce răsese cu poftă, făcu o pauză, ca și când ar fi vrut să-și aducă aminte de ceva, scoase un oftat adânc și lung și spuse încet cu voce de-o duioșie teatrală:

— Ba nu, zău, Costache, multă vreme s'a scurs de-atunci! Rădem noi azi, dar mie mi-se pare c'au trecut sute de ani, nu alțeva. Și frumos a mai fost!

— O zi de primăvară, tocmai ca asta! — zise moșul sugând din țigaretă jumătățită și aruncând o privire contemplativă pe fereastră. — Ți-aduci aminte? Era într-o Duminecă după amiază. S'a făcut c'am eșit la plimbare, cu gândul să mergem la horă. Ți-aduci aminte? Dar nu ne-am oprit la horă, ci am mers mai departe, și am intrat în luncă. Doamne, par'că și-acum aud cum cântau pasărilor! Și ce aer îmbălsămat era! Și tu sburdai ca o căprioară și încercai să fiueri ca mierla. Ți-aduci aminte? Dar nu eram numai noi amândoi, și-mi venea să plesnesc de necaz. Mai era cu noi și Dinu Iordache, ăla cu mustața rasă și veșnic cu dungă la pantaloni, „studentul“, cum se recomanda el îngâmfat la orice om sau bou întâlnit în cale. Și cum spun: mai-mai să plesnesc de necaz. Nu numai că mă stânjenea grozav prezența lui Dinu, dar, și mai mult, îmi venea să-l apuc de beregată și să-i smulg limba, când l-auzeam vorbindu-ți dulce și măgulitor, de par'că ar fi fost artist. Atâta talent avea și el, căci altminteri călca în gropi. Ți-aduci aminte? Dar nu știu cum, la un moment dat, Iordache s'a dus să culeagă

un buchet de flori pentru tine, „fermecătoarea zână a luncii“, cum îți zicea el atunci... Dar eu, care atâta așteptam, am început să-ți toc la cap. Tu făceai pe sfânta și nu vroiai să mă 'nțelegi. Da' eu și-am tocat, și-am tocat, până când a trebuit să-mi flegăduiești că ai să ieși seara la poartă. Ți-aduci aminte?...

— Și bietul Iordache se obosise culegând flori — zise Coana Paraschiva, compătimitoare. Ce mândru era de buchetul lui!

— ... Și seara ai eșit la poartă. Eu dădeam ocoale de două ceasuri. Grozav mi-era teamă că n'ai să te ții de cuvânt. Dar în sfârșit, ai eșit și inima mea izbea în coaste ca un ciocan în nicovală. Mi se părea că bate atât de tare, încât o acopream cu mâna ca să n'auză vecinii.

— Fi-ți-ar minciuna a naibii! Bine te mai pricepi să le înflorești — îl întrerupse Coana Paraschiva, dând din cap.

— Și am vorbit noi câtva timp la poartă... Apoi eu te-am apucat de mâna stângă. Nu știu cât te-oiu fi ținut așa. Tu nu prea vorbeai. Ascultai cu ochii în pământ. La un moment, nu știu ce și-oiu fi spus eu, că ai ridicat fruntea și te-ai uitat la mine, zâmbind. Era lună și te vedeam ca ziua. Mi s'a părut atunci că ochii tăi se apropiau de ai mei și gura ta mă ardea. N'am putut să mă mai stăpânesc. Te-am cuprins fulgerător în brațe și... și-am furat un sărut... de miere... știi... de miere și de foc, nu altceva...

— Ia mai lasă, Costache! îl întrerupse Coana Paraschiva, făcând pe rușinata. Doar nu și-o fi venit chef să-mi povestești toate drăciile din tinerețe!

— Ei și ce? Le povestesc pentru că sunt ale mele și pentru că tare au fost frumoase. Ce? Nu-ți place? N'a fost frumos?

— Bine, bine, — vru să se scuze Coana Paraschiva. Toate astea au fost frumoase la vremea lor. Dar... de-atunci a trecut o grămadă de ani și noi am îmbătrânit de tot. Nu ne mai stă bine... Eu aproape că nici nu mai mi-aduc aminte... zău, dacă mai mi-aduc aminte...

— Așa? Nu-ți mai aduci aminte... O fi și asta... Dar de Iordache cum îți aduseși aminte? Când e vorba de el, parcă n'a trecut o grămadă de ani.

— Iordache?

A fost un om și el. Cum să nu-l ții minte! Doar a stat atâta vreme aici, în sat. Țiu minte și părinții lui. Erau oameni de treabă... Toată munca și-o cheltuiau ca să țină băiatul la școli...

— A fost un om? Eu n'am fost tot om? Dece zici că ai uitat atâtea întâmplări de-atunci... N'am fost și eu tânăr totodată cu Iordache? Ori se vede că pe el îl ții minte mai cu plăcere... Era cu mustașa rasă, vorbea dulcegării și purta pantaloni cu dungă nouă? De-aceia îți place să-ți aduci aminte de el? Mi se pare mie că și-a fost drag. Și încă cum! Cam bănuiam eu de pe atunci, dar nu-mi venea să cred. Eram orbit de dragoste. Hm! Iordache..

Coana Paraschiva îl privea uimită. Niciodată nu fusese vorba de asta în căsnicia lor. Trăiseră în liniște și nici un nor nu le umbrise viața familiară. Se mai înfuriase el de multe ori, dar pentru lucruri de nimic, de cele mai deseori pentru chestii gospodărești ori se necăjise din cauza copiilor. Dar acum? Așa nu-l auzise niciodată.

Intr'adevăr. Domnu Costache se înfuriase. Obrajii i-se roșiseră și vorbea din ce în ce mai tare, gesticulând nervos. Din trecut, figura veselă a lui Iordache se apropia de el, mărindu-se din ce în ce și îl privea cu un zâmbet învingător. Măinele bătrânului tremurau.

— Costache, ești om bătrân. Ce și-a trăsnit așa prin cap?

Domnu Costache se uită repede la țigaretă să vadă dacă mai arde, trase un fum gros și iarăși izbucni:

— Și eu, dobitoacul, să nu fi băgat de seamă! De bună seamă, Iordache era mai fercheș ca mine și domnișoarei îi plăcea grozav...

— Costache, dragă Costache, — începu Coana Paraschiva, fără să se mai poată stăpâni. Bagă de seamă, că întorc și eu coarda! Dacă ție și-a venit chef de ceartă, ce crezi că eu am să-ți rabd pandaliile?

Ochii ei se umeziră.

Dar bătrânul se agita din clipă'n clipă. Iar începu:

— De ce nu te-ai măritat cu el? V'ați fi potrivit de minune și nu l-ai fi uitat, ca pe mine. Ce-ai căutat lângă mine? Mai bine-ți șede lângă dumnealui...

— Păi să știi dumneata, că mai bine m'aș fi măritat cu el, — sări Coana Paraschiva, vrând să-și verse focul în ciuda unchiașului. — Iordache era un om mai de ispravă ca tine. A ajuns și prefect. Dacă mă măritam cu el, nu eram nevoită să-mi mânânc zilele îngropată în văgăuna asta de sat. Aș fi ajuns cucoană de prefect și toată lumea s'ar fi închinat în fața mea. Altfel de viață aș fi avut atunci. Să știi dumneata asta!

Când se supăra Coana Paraschiva, numai „dumneata“ îi spunea unchiașului. Și acum chiar era supărată rău. I se ojelise glasul și vorbea cu mâinile în șolduri.

— Da, da, ai toată dreptatea. Va să zică cu gândul acesta ai trăit tu patruzeci de ani lângă mine. Și mie să nu-mi dea prin gând! De aia erai tu așa de încântată când ne-a vizitat acum zece ani. Nu și-e rușine, muiere bătrână! Haide, spune, snune că și-a fost drag, că și-a părut rău după el, că l-ai bocit...

— Ție să-ți fie rușine, hârb bătrîn! — îl întrerupse ea, venindu-i să crape de ciudă. Iar fi scos și ochii.

— Haida de! Țipă, țipă tare, dă-i zor, arată-ți arama! Nu cumva te mânâncă la ceafă? Strigă, sbiară, căci am eu ac de cójocul tău!..

Și domnu Costache, aruncă furios mucul de țigaretă care-i fripsese buza, sfârâind, și făcu câțiva pași, amenințător, spre Coana Paraschiva. Mai de ne-

caz, mai de teamă, ea izbucni într'un plâns sguđuitor, acoperindu-și fața cu șorțul.

Domnu Costache, ca și cum s'ar fi trezit dintr'un vis urât, își trecu mâna stângă prin păr, o privi câteva clipe, apoi se retrase la fereastră, se uită la ceas fără să-l vadă, scoase tabacherea și începu să-și răsucescă altă țigaretă. Afară nu mai privea fiindcă nu mai vedea nimic.

Dintr'odată se auziră câteva bătăi în ușă. Fără să mai aștepte răspuns, ușa se deschise și intră un bărbat tânăr de tot, cu fața mirată. Era dirigintele școlai, băiatul lor.

— Ei, dar ce v'ați închis așa? — zise el în timp ce închidea ușa. — Credeam că nici nu sunteți acasă. Și, observând că bătrâna își șterge lacrimile, fața i se umplu și de mai multă mirare.

— Dar dumnețta, mamă, de ce plângi? Doar nu cumva ați primit vre-o veste rea?

— Nu, — răspunse domnu Costache mai liniștit. Nu te îngrijora, fiindcă n'am primit nici-o veste. Alta e pricina. Cum stăteam aci amândoi, ne-am adus aminte de trecut, de tinerețe și am tot vorbit de una, de alta, până când mamă ta, fire mai slabă, a început să plângă. Și-a descărcat și ea inima la para amintirilor. Nu vezi, că și eu sunt turburat? Așa sunt oamenii bătrâni: plâng de câte ori și-aduc aminte de tinerețea lor. Mai cu seamă femeile... Ele sunt mai slabe, dau drumul mai ușor lacrimilor...

— Ei, asta e acum! Lasă mamă, căci dumnevoastră sunteți tot tineri... Dece să mai supărați pe Dumnezeu?

Se întoarse apoi către Domnu Costache:

— Dragă tată, am venit să te iau până la școală ca să-mi dai niște lămuriri.

— Cum de nu! Numai decât! — răspunse bătrânul și eși afară să se spele și să-și schimbe hainele. Coana Paraschiva eșise cu câteva clipe mai înainte.

După vre-un sfert de ceas Domnu Costache plecă cu Matei — așa îl cheama pe băiatul lui. Coana Paraschiva îi petrecu până la poartă. Când văzu cravata strâmbă la gâtul unchiașului, îi trecu supărarea, puse mâna, o îndreptă, o mai strânse puțin și apoi îi spuse:

— Să nu întârzi, moșule, fiindcă mi-e urât să stau singură acasă, — și zâmbi iarăși cochet, ca o fată mare...

Zgârcescu vine la cafenea foarte agitat.

— Ce ți s'a întâmplat de ești în halul acesta îl întreabă un prieten.

— E scandalos cu cocoanele, domnule.

— Dar nevastă-ta e foarte drăguță și cu minte.

— Nu mă plâng de asta. Dar ea îmi cere mereu bani.

— Și ce face cu ei?

— Nu știu, căci nu i-am dat niciodată.

Blestem

de D. Psatta

*Mândro cu buze de jar
Dragostea n'are hotar
Binele n'are răsplată
Nici inima judecată!...*

*Mândro cu părul inele
Nenorocul vieții mele,
De ți-o fi ziua senin
Fie-ți noaptea nor și chin!*

*Mândro cu ochii ca sgura
Arde ți-ar suspinul gura,
Să te stingi de dor și drag
Lăcrimând din prag în prag!*

*Că de când te port în gând
I-am dat inimii comând,
Sufletului parastase,
Vorbilor strai de mătase!...*

*Luna este-a tuturor
O sărută orice nor,
Lună-i chipul tău de ceară
Toți drumeți-l sărutară!*

Cluj

Amiază

de Ionel G. Samarineanu

Se 'ntinde câmpul plin de grâne,
Rodind belșug în spic de aur.
In sânul cald al brazdelor bătrâne,
Ascunde adânc, nebănuit tezaur.

Zefiri cu blonde plete,
Se fugăresc răsând sglobiu,
De farmecul de lauri să se 'mbete,
Și se aștern ca funigei într'un târziu.

In roi de argintii albine,
Cobor tăcerile din soare despletite
Și-un somn ușor din depărtare vine
Urzind cu vise holdele-adormite.

CRONICI.

CRONICA LITERARĂ

Galbenii, poezii de *Volbură Poiană-Năsturaș*, Tipografia și Librăria Românească S. A. Oradea.

Colaboratorul nostru *Volbură Poiană-Năsturaș* a dat la iveală un nou volum de poezii intitulat „*Galbenii*”, numele satului său natal. Infriguratul și pururea grăbitul maior *Năsturaș* pe care-l întâlnești într'una ocupat, e un poet pe care neastâmpărul creației îl ține „perpetuum mobile”. Ochii mici și pătrunzători ce par că-i cărmuesc întreaga ființă, scântează și prind forme, piesagii și mărunțișuri pe cari le crezi fără însemnătate.

Născut și trăit la țară, posedă o frumoasă limbă românească pe care orașele n'au reușit să i-o altereze. Modernismul la modă și în literatură nu s'a atins de el așa că poetul *Volbură Poiană-Năsturaș* a rămas tradiționalist. Jazzbandismul poeziei care se revarsă, cu o supraproducție egalată de lipsa ori cărei sincerități și inspirații, prin cea mai mare parte din revistele și publicațiile noastre, — nu-i șimizează și foxtrotează ritmul. El a rămas la acela al horei din fața bisericii sau crășmei din sat, care leagănă armonios perechile de tineri *Dumineca* și în săbătorii. De acea și motivele inspirației sale sunt cele ce clocotesc în sufletul țaranului care, mai presus de toate,

Volbură Poiană-Năsturaș.

Își iubește pământul pe care-l stropește cu sudoarea muncii adesea ori nerăsplătită. Poezia din volumul pe care-l avem sub ochi e mai mult descriptivă, presărată pe ici pe colo cu imagini frumoase:

*Cum sui pe muchea dealului, la gară,
Vezi satul meu cu neamul răzeșesc:
Intr'nsul am cules întâia oară
Lumina pe pământul românesc;*

Și poetul te la dela gară:

*Te prind cu vorba să te duc în sat...
Pe marginea șoselei să pășim,
Altminteri pe șosea ne prăfuim
De-o lună pe la noi nu a ploaf.*

(Spre sat)

*Să mergem pe hotarul ce ne duce
De-a dreptu'n sat. Pășește înainte —
E strâmtă cărăruia pentru doi.*

(Trăsnițu)

și după ce-ți arată o cruce unde a fos trăsniț „pe când prânzia la masă feciorul *Friguroaiei* într'o vară”, cu legendele atât de caracteristice poporului nostru, te duce în sat unde ți-arată biserica:

*Mai albă decât floarea din grădină
nălțată de*

Credința înaintașilor smerțiți

unde

*Cinci clopote în iurnul ei stau treze
La viață și la moarte să vegheze*

pârâul se furișează pe sub podeț pe care:

*În dreapta, moara cade 'nșold proplită
Cu strașina pe ochiul stâng lăsată:*

Sunt versuri netede, frumos spuse, care-ți evocă adevărata viață a poporului nostru. Așa ne sunt satele cu icoana în colțul casei, la loc de cinste, cu fântâna:

Cu ciutura, în lanț de fier legată

cu nelipsitul grec sau evreu arendaș, care, după ce stoarce vлага țaranului îi răpește și nevasta, cu smei pe ața cărora copii dau drumul răvașelor pe cari:

Vântul le purta ca un poștaș

Cu merii și cireșii, cu nucul care

*De-atâția ani umbrind, adăpostește
Pe toți bătrânii adunați la sfat.*

cu școala „cu băncile de lemn în roș văpsite”, cu rândunelele cari zboară aproape de cârciumile joase și mai prietene parcă cu lumea, cu colindele și cu trudnica muncă a câmpului.

N'o fi poate multă artă în scrisul d-lui *Volbură Poiană-Năsturaș*, are calități însă cari, nouă, celora cari preferim amnițul și borangicul tuturor șifoanelor putrede și broderiilor de mașini, ne plac.

M. San-Marino

CRONICA TEATRALĂ

Teatru Național din Cluj.

Cu premiera „*Praf în ochi*” de *Labiche*, Teatrul Național Clujan, își închide porțile, după cea de-a 7-a stagiune.

În acești 7 ani s'au jucat 35 piese originale și 89 traduceri. Actuala stagiune s'a deschis la 29 Septembrie 1925 cu piesa *Thebaida* de *V. Eftimiu*, după care au urmat premierele *Mica Ciocolatiară* de *P. Gavault*, *Medicul în dilemă* de *B. Saw*, *Frații Karamazoff* de *I. Vrone* și *I. Canpeau* (după romanul lui *Dostoiewski*) *Dispărut* de *Bisson* și *Sylvol*, *Prăbușirea* de *Ion Peretz*, *Irena* de *Adrian Pascu*, *Controlul vagoanelor de dormit* de *Bisson*, *Ruy Blas*, de *V. Hugo*, *Nunta lui Figaro* de *Baumarchais*, *Poveste de iarnă* de *Shakespeare*, *Papa Lebonard* de *J. Aicard*, *Antonia* de *Lengyel*, *Madame Sans-Gêne* de *V. Sardou*, *Judecătorul de instrucție* de *Bisson*, *La pândă* de *Pierre Frondaie* și *Recomandația și Praful în ochi* de *Labiche*.

De asemenea s'au reluat piesele: „*Năsdărăniile divorțului*”, *Clopotel de alarmă*, *Fetița*, *Demonul*, *Heidelbergul de altă dată*, *Prietenii*, *Un erou*, *Scrisoare pierdută*, *Plicul*, *Frumoasa aventură*, *Extemporalul*, *Nora* și *Scampolo*. — În total deci s'au jucat anul acesta 31 piese. (17 premiere și 13 reluări). Un repertoriu cât se poate de variat și o activitate demnă de învidiat. Sopotind numărul restrâns al personalului artistic, munca desfășurată pe scena teatrului Clujan, constituie un record! Montări tot mai îngrijite și ansambluri din ce în ce mai închiegate, denotă că e o mână pricepută care conduce și o trupă disciplinată și aptă, care realizează spectacole, vrednice de a fi

jucate pe orice scenă din occident! Dela Director, Dl Zaharie Bârsan, care e o personalitate artistică de marcă și până la ultimul slujitor al templului Thalei, fiecăruia îi revine o părticică din marea mândrie, ce o resimte orice bun român, văzând cum crește puternic, an de an, prețiosul focar de cultură, care este Teatrul Național din Cluj

Dacă această instituție n'ar avea de suferit după urma neglijenței celor mai mari, sigur că ar realiza producțiuni artistice de o și mai netăgăduită valoare. Dar când Ministerul Artelor dă sute de mii de lei atâtor turnee de propagandă pornite din București, cari vin să dea spectacole sub nivelul mediocrității și refuză în același timp de a da o subvenție suficientă Teatrului Național din Cluj care e o instituție ce și-a câștigat un necontestat prestigiu artistic, ne mirăm că la Cluj se mai muncește, producându-se cantitativ și calitativ atât de mult!

Evident că Teatrul Național din București este prima noastră scenă, evident că are nevoie de un personal artistic mai bogat ca număr, dar nu înțelegem de ce ar fi o diferență între lefurile artiștilor din București și cele ale artiștilor din Cluj!

Lefurile mai mici dela Cluj, ne privează în primul rând, pe noi cei din a doua capitală a țării, de puțința de-a număra în rândurile artiștilor Clujeni, cât mai multe elemente artistice de valoare, ca astfel să fim mereu, ca și până acum, superiori minoritarilor ca producție artistică și mai mult chiar, ne fură și cele mai bune elemente ce le avem aci, fiecare alergând la București după o leafă mai bună!

Teatrul Național este o instituție de stat. Oare ofițerilor a Cluj, li se plătesc lefurile mai mici decât celor dela București? Socotim că ar fi vremea să se înlătore nedreptatea ce se face Teatrului Național din Cluj, dându-i-se astfel posibilitatea să străbată și pe mai departe victorios, spinosul drum al artei! Suntem o țară tânără și cu cât vom ajuta extinderea adevăratelor producțiuni artistice, menite să înalte sufletele indivizilor, cu atât mai mult vom micșora activitatea instituțiilor de coreție. Bat vremuri noi la poarta țării, cerem marilor portari, înțelegeri noi, mai largi, mai drepte, mai bine socotite!

Hârșoveanul.

Antonia.

„Antonia“ este una dintre piesele cari au avut cel mai mare succes în stagiunea trecută a teatrelor maghiare din Ungaria și dela noi. E scrisă de Melchior Lengyel, autorul lui „Taifun“ D-l Isaia Tolan a tradus piesa în românește, iar Teatrul Național din Cluj a reprezentat-o cu succes. Aceiași echipă care a jucat-o la Cluj a pornit, de curând, într'un turneu prin Ardeal cu piesa „Antonia“. Reprezentația dela Oradea a avut loc la 24 Maiu a. c. pe scena teatrului orășenesc „Regina Maria“.

În fruntea interpretării, de bună seamă d-na Bârsan, cu forțele d-sale artistice a știut să pătrundă și să înțeleagă cu adevărat rolul Antoniei. D-na Jeana Popovici-Voina, de asemenea, a fost în nota cea potrivită rolului. Dl Mișu Șefănescu a reușit să ne dea un adevărat „consilier ministerial“ și să spargă paharele mai strașnic ca un cheflu maghiar. D-l C. Dimitriu englez curat în rolul englezului și d. C. Simionescu . . . simpatic în rolul chiulangului Gyuri. Ceilalți au fost toți bine

„Antonia“ a fost interpretată foarte bine în românește, însă i-a lipsit un ceva pe care numai artiștii unguri au știut să-l speculeze. A lipsit din ea acea notă de operetă pe care i-o detese interpretarea maghiară. Actul II la unguri era adevărată operetă, cu mulțime de cântece. Ori aceasta îi plăcea publicului și de aceea a avut atâta succes pe toate scenele maghiare. Cu toate acestea interpretarea românească ni se pare că s'a înălțat cu o treaptă mai sus, evitând tocmai ceea ce au speculat ungurii. Artiștii români au căutat să scoată mai mult în evidență pura valoare artistică a piesei.

D-l Ladislau Gróf, d'rectorul trupel maghiare din Oradea a făcut o strălucită primire artiștilor români. Înainte de a se începe reprezentația le-a ținut o sinceră cuvântare și a oferit d-nei Bârsan o cunună de flori. Dânsa i-a mulțumit prin cuvinte emoționate. După reprezentație a avut loc un banchet organizat de clubul ziariștilor unguri la care au luat parte numeroase persoane. Autorul piesei a trimis o scrisoare, arătându-și părerea de rău că n'a putut veni la Oradea

NOTE

Trecerea M. S. Reginei Maria la Ortodoxism. În săptămâna Patimilor, Regina Maria a primit Sfintele Taine din mâinile Părintelui Patriarh. Discret prin însăși natura lui mistică, faptul abia mai târziu a ajuns în coloanele ziarelor care l-au comentat în felurite chipuri: este vorba sau nu de o trecere la Biserica ortodoxă? Euharistia e taina supremă a Bisericii harice. Cine o primește, primește trupul mistic al lui Cristos și odată cu el, întregul fagur al doctrinei noastre dreptcredincioase. Firește, poarta prin care se intră în marea familie a Bisericii e botezul, actul de cetățenie creștină. Dar Suverana aparține până ieri Bisericii episcopale engleze, socotită azi, între ortodocși, ca având filiația apostolică a harului dumnezeesc. Dacă admitem la temelie înălțătorului fapt de care vorbim recunoașterea, din partea Patriarhiei noastre, a acestei filiații apostolice pentru biserica anglicană, taina botezului anglican e, implicit, valabilă și pentru noi. De bună seamă, aceste considerații dogmatice au premers actului mistic din săptămâna Patimilor.

În acest caz, Suverana noastră, primind Sfintele Taine din mâinile Patriarhului, primește totdeodată mărturisirea de credință a bisericii ortodoxe.

E, neîndoios, prilej de înaltă sărbătoare în spirit pentru poporul românesc. Regina Maria, a cărei viață se confundă cu însăși gloria României contemporane, se unește de bună voie și definitiv prin esența aceleiași credinți, cu ființa românismului, Cunoaștem cu toții augustele Sale simpatii pentru comorile de artă sacră ale acestei țări și profunda intuiție de artist prin care a înțeles sufletul nostru popular păstrat viu în zăcămintele milenare ale tradițiilor noastre sfinte. Strălucita carte pe care a scris-o în viforul războiului, ca o apoteozare a patriei, „Țara Mea“, cuprinde, între altele, cel mai frumos elogiu ce s'a făcut vre-odată artei și vieții mănăstirești dela noi și credinței noastre străbune. Îl credeam până acum simplă admirație a unei poete. Îl vedem astăzi pecetluit prin însăși intima aderență la misterioasa putere care a inspirat aceste frumuseți

Inchinându-se alături de noi, la fel cu noi, aceleiași puteri, Suverana aduce, prin aceasta, un nou impuls de înălțare și de demnitate bisericii ortodoxe care străbate azi o nouă fază de regăsire și de consolidare în vederea marilor scopuri spirituale și morale ce-i stau înainte.

Împuternicită, conștiința creștină a poporului nostru nu poate avea decât cuvinte de recunoștință pentru această înaltă dovadă a dragostei auguste. (Cuvântul) Nichifor Crainic.

Fridrich Karinthy. O caracteristică a tinerilor scriitori dinaintea războiului mondial era faptul că-și pierduseră sentimentul răsului. Umorul lui Mikszat, seninatatea lui Gardonyi, comicul lui Eugen Heltai, n'au fost continuate de nici unul din scriitorii noii generații. Urmașii acestora parcă simțiseră, în mod instinctiv, cataclismul ce avea să vină. Iată de ce, pentru epoca aceea, povestirile melancolice ale lui Ady Endre și romanele rustice de mahala ale lui Sigismund Moricz nu par o simplă întâmplare. O seriozitate extraordinară plană. Și în această seriozitate excesivă a literaturii maghiare, în anul 1912, a zburcât un răs elementar.

Teascurile unei tipografii au lansat o carte a unui scriitor budapestan aproape necunoscut, intitulată: „Așa scrieți voi!” Era o parodie care persifla pe cei mai favoriți scriitori ai publicului maghiar de atunci, atât originali cât și strini.

Dela Andrei Ady până la Sigismund Moricz, dela Ibsen și Zola până la Rosland și D'Annunzio, din fiecare scriitor modern se găsea în această carte câte o poezie sau nuvelă parodiată. Autorul ei era Fridrich Karinthy.

Ediția s'a epuizat în două luni și editorul a fost nevoit să scoată o nouă ediție, apoi iar a repetat-o pentru a treia oară și ediția, de atunci, se repetă și azi.

Numele lui Fridrich Karinthy a devenit cunoscut dintr'odată în Ungaria. Zlarele plăteau onorarii grase pentru cea mai mică nuvelă sau articol al său care, din fuga condeiului, trata o chestiune la ordinea zilei.

Dar Karinthy nu s'a increzuț. Nu s'a grăbit să-și speculeze popularitatea cu marfă rea și efină. El a abordat probleme sociale mai adânci. Și după cum a scris odinioară englezul Swift cum a ajuns Guliver în țara piticilor apoi în a uriașilor, așa și Karinthy își trimite eroul său — în prima persoană, în formă de jurnal, pe sine însuși — în Faramido sau în Copilaria (țara femeilor). În Faramido cade victimă convențiilor sociale paradoxale. El găsește acolo o societate utopică perfectă. În Copilaria sârmanul bărbat se găsește cu totul în exil de către paradoxele sexuale. E rolul femeilor de azi mănătoare de bărbați.

Numai că Fr. Karinthy amestecă în utopie totdeauna ironia amară iar în umorul său adevărul crud al mizeriei de plâns a oamenilor. Fiecare operă a sa e un răs amar și totodată un hohot de plâns caricaturizat ce te face să râzi.

În paradoxele și în caricaturile sale, ne recunoaștem soarta noastră într'atâta încât cărțile lui Karinthy pentru noi înseamnă mai mult decât literatură: Ni se prezintă viața însăși în grotescul ei.

Fridrich Karinthy e de altfel tânăr, abia de 38 de ani. El are o înfățișare atât de bizară, atât de caricatură ca și a eroului său. Dar acest exterior poartă în sine geniul celui mai spiritual scriitor al Ungariei. Câștigă foarte mult, dar banii și-i cheltuiește așa cum îl câștigă, cu o ușurință de adevărat boem.

El e cel mai distrat om din câți am întâlnit vreodată.

Câte odată uită și faptul că el este vestitul umorist Karinthy, care e obligat să glumească și să facă spirite într'una.

Și în asemenea cazuri Tritz Karinthy e un om domol, cugetător, fără pretenție. E atât de modest, cum era atunci pe când și el scria așa cum scriu eu, tu, el, așa cum scriem noi, și scrieți voi . . . ca atunci când nu scrisese încă volumul: „Așa scrieți voi!”

Tabéry Geza.

Jubileul Hilariei. În ziua de 9 Mai, printr'o serbare cu gust aranjată și un program sobru, reuniunea de cântări „Hilaria” și-a jubilat 50 ani de existență. Înființată în 1875 această reuniune a marcat o dungă luminoasă în mișcarea culturală din aceste părți ale românismului. Conduasă de oameni cu suflet ea a știut, la epoci diferite, să se afirme. Iată cât de frumos caracterizează d-l Gh. Tulbure rostul ei:

„O societate corală, care înțelegea să cultive cântecul strămoșesc, aici la hotarele neamului, în Oradea cu cei câțiva intelectuali români, cari se înțelegeau mai bucuos pe ungurește, — era, înainte vreme, o mică *redută culturală*.”

Mai mult decât atât: o *redută de viață națională*. Pentru că viața unui popor pleacă dela suflet și sufletul este cultura. Poporul care are cultură, are suflet și dela suflet și dela *conștiință* pleacă toate . . .

Dacă înainte cu un jumătate de veac a putut lua ființă o societate de cor la Oradea, dacă ea a putut răspândi atâta

timp dragostea de limbă și de doina românească, însemnează, că *sufletul și conștiința* nu lipsiau.

Aceasta a fost *tăria noastră*.

Când m'am așezat și eu la Oradea, — înainte cu 16 ani, — am găsit Hilaria în plin avânt. — Orădenii, — câțiva avocați, un mănunchiu de tineri studenți la drept și 3—4 funcționari se întâlneau la cafenea și'n stradă, iar seara se strângeau la cor, se preschimbau în „Hilaristi” și cântau *românește*.

Cântecul strămoșesc săvârșea minunea schimbării la față. Cu fiecare acord muzical în sufletul lor se strecurau picături din geniul de cultură al neamului.

M'am angajat și eu la horă și astăzi când îmi amintesc de rolul meu de secretar general, de ședințele noastre din sobruul local din curtea bisericii „cu lună”, de conceretele, balurile și petrecerile noastre, în cari se resfăța tinerețea și veselia — nu pot să-mi stăpânesc o lacrimă de duioșie.

Ce face astăzi îmi pare comun și banal — un chef cu lăutarii cântând românește într'o cafenea din Oradla — atunci îmi părea un *act de conștiință și de eroism național*.

„Hilaria” închide o epocă din viața românească a Orădiei de ieri.

O reorganizare și puține eforturi vor putea continua tradiția. Avem nevoie de o mișcare culturală aci și de o continuă afirmare a calităților noastre sufletești.

Oamenii nu ne lipsesc. — Dl N. Firu dirijorul corului „Hilariei” dispune de calități admirabile. D-l T. Popa, președintele reuniunii, e plin de avânt și de suflet românesc. Și mai mult ca ori când, avem o pleiadă de tineri cari s'ar înrola la prima chemare. Reunirea de cântări „Hilaria” nu trebuie să lanzezească. I-o pretinde trecutul său de 10 de ani de activitate, i-o pretinde nevoea absolută unei pozițiuni geografice oropșită până mai ieri și, mai ales, i-o pretinde imperios setea unei populații avidă de cultură românească. M. S.

— Cu numărul de față își încep colaborarea regulată la revista „Familia” fecundul poet Victor Eftimiu, atât de gustat de public, vîgurosul prozator Cezar Petrescu, directorul revistei „Gândirea” din București și cunoscutul scriitor ungar din Oradea Tabéry Geza.

Revista Revistelor

Peninsula Balcanică literară Anul IV No. 1. Cu acest număr revista d-lui Toli Hagi-Gogu intră în al patrulea an al existenței. E un record pentru o revistă care apără interesele românilor de peste hotare și care se străduiește să scoată în evidență și să canalizeze o literatură pe care mulți o credeau imposibilă — literatura aromânească. Acest ogor nedestelenit până acuma, deși talente ca Belimace, Zicu Araia, Gh. Murnu, G. Ceara, Nuși Tulliu etc. au tras brazde sigure, n'a reușit să fie cultivat spre a-și putea da rodul pe care-l putea da. Multiplele influențe ale multiplelor popoare care formează conglomeratul numit Macedonia au transformat graiul aromânesc într'o haină cârpiță cu prea multe petece.

Vroind să-ți îmbraci gândul, te vezi deodată cu el bulgari-greci-turco-serbo-albano-caricaturizat. Așteptăm maestrul care să știe să se debaraseze de aceste petece nefolositoare, căci ele sunt aplicate pe o ștofă neuzată. Până când nu vom avea însă organe de publicitate, mult așteptatul maestru nu se va arăta. Iată din ce punct de vedere considerăm noi **Peninsula Balcanică** a d-lui Toli Hagi-Gogu și de ce, acuma când intră în anul al patrulea, îi dorim sincer viață lungă.

În numărul de față publică: Turnus, Toli Hagi-Gogu, M. Pinetta, C. Mihadaș, V. Diamandi, T. Carafoli, Nuși Tulliu, P. Papazisu, Diana, I. Goschin și Cușau Araia. Subliniem confesiunea și sănătoasele păreri ale d-lui Toli Hagi-Gogu din articolul

„Emigrare parțială și emigrare generală“. E o chestie care a agitat și continuă și azi încă să agite pe aromânii din București. Noi dela început am fost contra emigrării deoarece prevedeam mizeria în care se aruncă sute și mii de familii. Cei cari vizitează Cadrilaterul azi se pot convinge că aveam dreptate.

În articolul „Noua situație școlară din Albania“ d-sa spune: Românii din Timoc și cei din Albania se găsesc fără stare juridică directă, din punct de vedere național. D-l Ministru S. Măndrescu a dat un început de stare juridică școlară românilor din Albania. Neamul îi va fi recunoscător pentru aceasta și pentru aceea că, grație insistenței depuse de d-sa, s'a creiat Legația română din Albania, s'au creiat două consulate românești acolo, și, ca să nu vorbim de altele, s'a ridicat moralul românilor din Albania centrală și s'au adus circa una sută elevi noi, cât n'a dat Albania în ultimii 15 ani...

Noul Ministru român care vine în Albania, D-l C. Trandafirescu, e bine indicat. Pe așternutul cultural ridicat de profesorul S. Măndrescu, d-sa va presăra trandafirii politici. Noi nu ne îndoim de aceasta. Situația Albaniei pare că se clarifică. O Albanie liberă, în adevăratul înțeles al cuvântului, nu va întârzia să se ridice și atunci problemele româno-albaneze, ori cari ar fi micile piedici meschine, se vor rezolvi pe deantregul. Nu se poate altfel.

Salonul literar. Revista poetului Al. T. Stamatiad care apare la Arad, cu numărul 12 din Mai, încheie un an de muncă rodnică. A susține o revistă în ziua de azi înseamnă să te sbuciumi mult și să sacrifici și mai mult. A o menține la nivel e un eroism. Și „Salonul literar“ a știut număr de număr, să se ridice. Frumos ca tehnică, îngrijit ca redactare, a grupat în jurul său un mănunchiu de colaboratori ca următorii cari formează sumarul No. de față: C. Bogdan Duica — Amintiri, Marcel Romanescu — Psalm, Al. Dominic — În căutarea ta Doamne, V. Demetrius — Adolescent, Eugeniu Speranția — Lumină ce coboară pe mine, Perpessicius — Câteva cuvinte

despre Moise Nicoară, D. Nanu — Psalm, Tudor Vianu — Două profesii de credință, Eugeniu Ștefănescu-Ert — Seară lăcrimează în parcul... Al. T. Stamatiad, etc. Știri și însemnări literare precum și tabla de materii pe anul I încheie acest număr.

Gândirea anul VI No. 3 cu articole iscălite de V. Bănciță, Lucian Blaga, Vl. Streinu, Mateiu I. Carageale, N. T. Herescu, Cezar Petrescu, Tudor Șoimaru, T. Păunescu-Ulmu, C. Nistor, Al. Mateevici, Tudor Vianu, Oscar Walter Cisec, Stelian Mateescu, Ion Marin Sadoveanu.

Făuritorul No. 1 anul I. director Cezar Pruteanu — La sumar A. Cotruș. Cezar Pruteanu, Al. Negură etc.

Educația anul VI No. 4 cu un sumar iscălit de Const. Kirîțescu, Marla Beiu Paladi, Z. S. Teodor, Maria Otava.

Foaia Școlară anul II. No. 9-10 organul oficial al revizoratului școlar din Bihor-Oradea. Cu articole de Eugeniu Speranția, Toma V. Ștefănescu, A. Nicu, C. Anastasiu. Meletiu Sucin, Lazăr Pop, Filip Petru etc

Cărți primite

V. Eftimiu: **Meșterul Manole**, dramă.

T. Capidan: **Românii nomazi**, studiu din viața românilor din sudul peninsulei Balcanice — cu 40 de ilustrații și două hărți. Prețul 200 Lei.

VIZITAȚI Bodega și magazinul de delicatese

B A I L O G

unde găsiți cele mai bune băuturi și delicatese.

Bulevardul Regele Ferdinand No. 1

TELEFON 8 69.

TELEFON 8 69.

1-2

Stofe pentru mobile, pânză pentru saltele și rulete și saci găsiți mai effin ca ori unde la magazinul

S P I T Z E R

Oradea. Str. N. Jorga No. 21

Mare depozit de saci și accesorii p. tapițeri. Sucursala: Satu-Mare

1-2

Procurați-vă combustibilul pentru iarnă numai dela:

SAMUIL GRÜNSTEIN ȘI FIUL ADALBERT

EXPLOATATORI DE PĂDURI

Str. Prințul Carol No. 23. — Oradea.

TELEFON 6/89.

TETE FON 6/89.

1-2

S'a deschis

marele târg de Rusalii și e în interesul tuturor ca de pe acum să se îmbrace pentru primăvară întrucât acum ne-a sosit din atelierul nostru cca 250 costume bărbătești confecționate după ultima modă și puse în vânzare cu **prețurile vechi** la:

Lukács Francisc & Co.

Strada Alexandri No. 2, Oradea.

Cele mai artistice

înramări de tablouri

se execută la

EMANUIL KORNWEISZ

BULEVARDUL REGELE FERDINAND

(Palatul Moskovits).

1-2

TIPOGRAFIA ȘI LIBRĂRIA

ROMÂNEASCĂ SOC. PE ACȚII

ORADEA

SECȚIA TIPOGRAFIA
STR. ALEA ROMEI No. 2.
TELEFON No. 87.

SECȚIA LIBRĂRIA
BUL. REG. FERD. No. 11.
TELEFON No. 105.

**Aranjată cu cel mai
variat și modern
material. Execută
prompt și cu pre-
țurile cele mai mo-
derate: Ziare, Bro-
șuri, Reviste, Afișe,
Bilanțuri, Anunțuri,
Inviări, Registre,
Cărți de vizită și tot
felul de lucrări în a-
ceastă branșă.**

**Asortată cu tot
felul de cărți didac-
tice și rechizite șco-
lare; reviste și
cărți literare și de
știință, românești și
străine, furnizează
cu prețuri de con-
curență: Hârtie, Cre-
ioane, Tocuri, Penițe
și Materiale pentru
Bănci și Birouri.**

LEGĂTORIE DE CĂRȚI

Face orice lucrări în această branșă